

Omkring 1810—16 grunnla oberst von Krogh et valsekobberverk på sin eiendom ved Lerfossen. Etter oberstens død i 1826 blev verket kjøpt av handelshusene Hoë & Co., Lorcksønner, Hans Brun og C. L. Schreiner & Co.

I valseverkets bygninger blev omkring 1832 Lerens Chromfabrik startet.

I professor Thv. Lindemanns avhandling om chromfabrikens historie fortelles, at samme blev grunnlagt av churfyrstelig hessisk bergassessor Johan Friedrich Wilhelm Dunker, og hans medinteresserte var Røros Kobberverk, samt forannevnte 4 eiere i valseverket.

Chromfabrikens produkter blev fabrikkert av chrommalm som blev nedkjørt fra Røros, da det ennå ikke var noen bro over elven ved fossene måtte malmen kjøres ned til Trondhjem og videre over gamle bybro til Lerfossen.

Chrumsaltet blev solgt til Altno, Amsterdam, St. Petersburg og til sine tider også til Gøteborg.

Fabrikken blev nedlagt omkring 1876.

Nu rant vannmassene nedover Lerfossen uten nytte inntil Trondhjems Elektrisitetsverk i 1910 bygget kraftstasjon på chromfabrikens tomter.

Trælasteksporten fra Trondhjem i eldre tider.

Trelasthandelen var også en av Trondhjems største næringsgrener i de hvite seils tid.

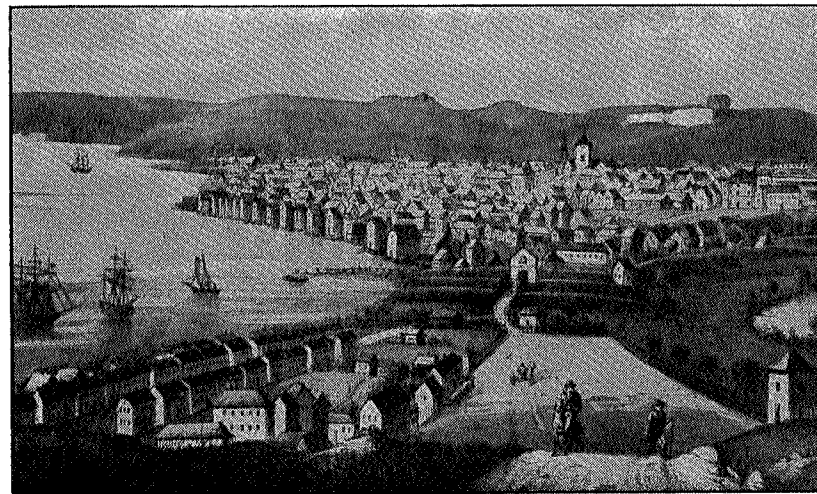
Da utskibningen av trelast foregikk på Ila, skal vi stikke ut til den gamle forstad, hvis historie har mangt og meget å fortelle fra trelasthandelens glanstid.

Forstaden Ila.

Elven, der fra uminnelige tider har rundet ut i sjøen ved Ilsvikøren heter Ila, som kommer av kilde, bekk eller rinnende vann, altså har forstaden fått sitt navn etter elven.

I middelalderen var Ilevoldene en del av Bymarken, tilhørende Kongens almenning og blev benyttet til beitemark og gresshager.

Den første bebyggelse man hører om er at erkebiskop Jon Raude

Forstaden Ila og byen omkring 1820.

i 1267—77 bygget to hospitaler i Ila, — et for menn og et for kvinner.

Den nuværende Hospitalsstiftelse er en sammenhengende fortsettelse av samme og er Norges eldste hospital.

Senere i tiden blev hospitalene flyttet til sin nuværende plass på løkkene.

De gamle befestningsanlegg i Ila. Det hadde i lengere tid hersket stridigheter mellem de norsk-danske unionskonger og svenskekongene om eiendomsforholdene i Finnmarken.

I 1604 besteg Carl IX Sveriges trone og derved blev forholdene forverret, idet han ved sin tronbestigelse også erklærte sig som konge og herre over Finnmarken.

Stridsspørsmålet vedkommende denne affære blev som bekjent opgjort ved fredsslutningen efter Kalmarkrigen i 1613, hvor der ved traktat blev bestemt at Finnmarken i all evighet skulde tilhøre kongeriket Norge.

På grunn av forholdet til Sverige begynte Christian den 4de i 1604 å styrke Norges forsvar, og samme år blev også arbeidet på festningsanlegget ved Skansen påbegynt.

Dette anlegg bestod av en høi mur med volder som stengte helt over det smale eid som sammenbinder byen med Ila.

I midten av Skansenverket — der hvor Kongens gate nu muner ut til Ila, var det anbragt en stor port (Skansenporten), mel-

lem porten og muren lå en dyp voldgrav og derover førte en vindelbro.

I sine tider av døgnet blev vindelbroen opheist og derved var innkjørselen til byen avstengt.

Alle bønder fra landet, som skulde inn med varer, måtte betale akcisetoll for samme før de fikk slippe inn i byen.

Akcisetollboden lå i Kongens gate (no. 110).

Skansenverket var opdelt i to bastioner.

1) Dronningens bastion lå fra Skansenporten opover til Nidelven. På dette anlegg var anbragt 5 kanoner.

(En del av denne bastion står ennå igjen i parken straks i sydøst for Ilen kirke).

2) Kongens bastion lå på nordsiden av Skansenporten ned til sjøen og var armert med 4 kanoner.

En stor del av denne bastion er fremdeles bevart — fra Kongens gate til Skansen jernbanestasjon.

Det er nu som bekjent anbragt benker oppe på muren og byens borgere sitter ofte på Christian den 4des bastion og nyder utsikten utover fjorden.

Over Skansenporten var det opsatt en stentavle med følgende inskripsjon:

C IV 1643.

Regna firmat pietos.

(Fromhed styrker kongedømmet).

Skansenporten og en del av bastionene blev nedrevet i 1858 for å gi bredere plass for gatetrafikken som i sin tid var øket i betydelig grad.

I tidenes løp blev det ytterligere anlagt 3 forsvarsverker i strøket Ila, som spesielt skulde ha til opgave å verne byen mot angrep fra fiendtlige krigsskib.

Det første batteri lå i Sanden og var kalt General von Kroghs batteri. Det annet var kalt Ilabatteriet og lå straks vestenfor Kongens bastion.

I parkanlegget ved sjøen er nu opstillet 2 kanoner til minne om nevnte anlegg.

Det tredje var prins Karl Hessens batteri som lå like utenfor Meinckegården i Ilsviken og var opstillet for å forsvare ankerplassene og havn i Ilsvikbukten.

Nidareid

Den smale landtunge mellom Ila og byen var i eldre tider ofte trykket av Nidelvens vannmasser, som truet med å bryte igjennem eidet og skape sig et nytt utløp til sjøen.

For å hindre en sådan katastrofe ofret både staten og byen store summer til peling og nedsenkning av stenmasser i svingen utenfor Nidareid.

I årene 1687—88 blev det anvendt 2188 riksdaler til dette øiemed. I tiden 1756—1779 blev det også utført store forbygningsarbeider. I årene fra 1737 til 1791 blev det hvert år bevilget 200 riksdaler til elvebreddens forpeling.

Takket være alt dette forebygningsarbeide blev Nidelven tvunget til å fortsette sitt gamle leie og Ila's innbyggere slapp oversvømmelse fra denne elv.

En ulykke i Ila i 1791.

Det blev som vi har hørt passet godt på Nidelven og ingen tenkte vel på at den lille Ila elv skulde kunne skape ulykken.

I slutten av mai i året 1791 var det i flere dager et meget voldsomt regnvær, som bevirket at elven og dammene vokste voldsomt.

Et stykke ovenfor Møllehaugen var det bygget en inntaksdam, hvis demninger den 27. mai sprengtes og vannmassene styrtet nedover bebyggelsen langs elven. Møllebrukene og mange hus blev bortskyllet — 22 mennesker omkom og flere blev alvorlig skadet.

Ila's bebyggelse.

Det grunnareal som bydelen Ila nu ligger på bestod i begynnelsen av det 18de århundrede av 3 gårdsbruk: Arildsløkka — Abelsborg og Møllehaugen, samt en del tomter ved sjøen som tilhørte Trondhjems kommune.

Arildsløkka

tilhørte omkring 1550 borgermester Adrian Rochertson Falkener. Av Anders Daaes avhandling om Trondhjems borgermestres sees at Falkener blev yngste borgermester i Trondhjem 1540, og rykket i 1554 op til eldste borgermester.

«Saavidt det kan være mulig å opspore, kom Adrian Rockertson som falkefenger til Bergen i begynnelsen av 1500-tallet».

Han blev gift i Bergen og flere av hans barn blev bosittende der. I 1530-årene flyttet han til Trondhjem, hvor han gjennom et tidsrum av 70 år inntok en meget ansett stilling.

«Adrian borgermester hadde sitt hus nede i byen fornemmelig omkring Brattøren eller nedre almenning: en gård kallet Falkenergården opførtes ennu i skattemanntallet av 1671. På sine eldre dage bygget han sig et nytt hus ved siden av det gamle. Tillike eiet han en større tomt med påstående staldbygning, en løkke utenfor Skandsen — Adrianløkken».

Dette forteller oss at Arildsløkken oprinnelig var en avlsgård til byens borgermester og har fått sitt navn efter ham. I 1568 kaltes eiendommen «Adrian Lücke» — 1600 Aritzløkken — fra begynnelsen av 1700-tallet Arildsløkken, men det riktige navn er altså Adrianløkken. Videre eiet Falkener gården Haugan på Bynesset og Kvåle i Orkedalen. Han var rådmann og borgermester til sammen i 70 år i Trondhjem. Døde 1596 i en meget høi alder, det er nevnt 120 år.

Adrian Falkener var gift 3 ganger og hadde i sine ekteskaper 18 sønner og 6 døtre.

En sønnesønn av ham, Jon Rockertson blev borgermester i Trondhjem, forøvrig er mesteparten av hans efterslekt forplantet på spinnesiden i nordlandsfamiliene Falck og Dass.

I 1668 solgte borgermester Jon Røckerstons enke Adrianløkka til sin svoger Christoffer Schøller. Omkring 1750 blev vicelagmann Hans Ulrik Mølmann gårdens eier. I slutten av det 18de århundrede blev eiendommen kjøpt av krigsråd Andreas Svane Dick.

I begynnelsen av det 19de århundrede var det et interessentskap som eiet Arildsløkka og solgte samme i 1869 til A. Brodtkorb. I 1881 fikk marinekaptein T. S. Brodtkorb skjøte på gården og hans arvinger har gjennom årene utsolgt hele eiendommen til byggetomter.

Abelsborg gård.

Av familien Bruuns stamtavle side 43 sees «at navnet Abelsborg hithører sannsynligvis fra en tidligere eier løytnant Jakob Abel (1680—1740) som hadde fått eiendommen med sin annen hu-

stru Alette Johansdatter Franck, som først var gift med gjestgiver i Ila Cornelius Allevet.

Den gamle vakre hovedbygning på Abelsborg er nu innbygget og ligger som bakgård til Kofoedgjeilene no. 9.

Bygningen blev opført av Kanselieråd og sorenskriver Claus Kofoed omkring 1800, og efter ham har gaten — som ligger fra Hjorten ned til Mellemila — fått sitt navn Kofoedgjeilene.

Sorenskriver Claus Kofoed var født i Kristiania 27. april 1742 — sønn av bokbindermester Jørgen Fredriksen Bruun (1700—1756). Han antok morens slektsnavn Kofoed som familienavn for sig og sinne barn. Døde på Abelsborg 1827.

Kofoed kjøpte gården i 1793 av regimentkvartermester Hjelms dødsbo og solgte samme i 1814 til sin svigersønn stiftsrevisor Schjølberg, som i 1833 solgte den til løytnant Ole Hegge Knoph.

I firtiårene kjøpte bordskriver Lauritz Rolfsen eiendommen og i hans tid blev en stor del av samme solgt og bortfestet til byggetomter. I ottiårene kjøpte katolikkerne hovedgården og opførte St. Elisabeths hospital på Abelsborgs grunn.

Møllehaugen gård

er den eldste eiendom som finnes omtalt i Ila historie. Man hører av navnet, at gården har vært knyttet til mølleindustrien og nettop derfor kan gårdens historie føres tilbake til middelalderen.

I Langes bok om Norges klostre fortelles, at landets eldste kloster Nidarholmen på Munkholmen hadde mølle i Ila, og solgte den i 1319 med klosterbrødrenes samtykke til Bjørn prest i hospitalet for 25 mark gode penger.

I dr. Fredrik B. Wallems bok om Trondhjems bakerlaug finnes følgende personer nevnt som eiere av Ila mølle med privilegier:

Ved kongelig privilegium av 1659 fikk handelsmann Bøye Petterssøn tilladelse til å opføre en mølle ved Ila elv.

Hans enke solgte møllen i 1678 til Jens Lauritzen Schive og bedriften av samme fortsattes av hans sønn Reinhold Jenssen Schive og hans sønn igjen.

Reinhold Jenssen Schive solgte i 1724 halvparten av møllen til grosserer senere borgermester Hans Hagerup, som i 1727 blev ene-eier av møllen.

Hagerup var en meget driftig herre, han kjøpte også Trolle mølle med privilegium i 1746, og gjenopførte ved Ilaelven den tid-

ligere nedlagte plattkobber og plattblymølle og anla en ny spikerfabrikk.

Hans Hagerup døde i 1753 og bedriften av møllene blev fortsatt av hans 2nen hustru Anna Kimler i ca. 30 år.

Efter fru Hagerup blev møllen kjøpt av grosserer Thomas Jelstrup og det var i hans tid at den store ulykke skjedde i 1791.

I 1795 blev Ilas mølle overtatt av kjøpmann Chr. Jelstrup og det var ham som i 1797 opførte den vakre hovedbygning på Møllehaugen gård som fremdeles står uforandret utvendig.

Christian Jelstrup døde i 1811 og møllen blev overdratt til grosserer Hans Brun, som eiet den til sin død i 1857.

Forannevnte Christian Jelstrup (1740—1811) og hans hustru Elisabeth Marie Kattenkamp skjenket ifølge testament store gaver til Trondhjems Realskole, og deriblandt Ilas mølle med gård, grunn og privilegium, samt Reperbanen på Kalvskinnets og 1/172 part i Røros Kobberverk.

Grunnet anlegg av nytt vannverk eksproprierte Trondhjems kommune i sekstiårene mølleprivilegiet ved Ilaelven, efter at det har vært drevet møllebedrift der ute i ca. 600 år.

Ila som stabelplass og utskibningshavn av træløst.

Den store nordiske krig begynte å ebbe ut, Peter Wessel Tordenskjold hadde fullbragt sine heltebedrifter.

Kristianstens festning i forening med Skansenverkerne i Ila, holdt general Armfeldt på avstand fra byen, og den 11. desember 1718 falt Karl den 12te utenfor Fredriksten.

Den 3. juli 1720 blev freden avsluttet på Fredriksborg og endelig var 11-årskrigen slutt.

Nu fikk Norge og Danmark fred i 80 år, og i denne periode blev de forenede rikers utenrikspolitikk ledet av to fremragende menn — J. H. E. Bernstorff og A. P. Bernstorff, som med sjelden klokskap og i ly av nøytraliteten fikk åpnet alle mulige veier og havner for norsk eksport og skibsfart.

Omkring 1740—50 begynte en glimrende oppgangstid og spesielt hadde trelasteksporten til de britiske øer, Frankrike og Holland en gyllen periode som vedvarte i forholdsvis lang tid og nettop i denne periode skaptas forstaden Ila.

Trelasten blev i eldre tider foredlet ved de kongelige privilegerte

sagbruk, som lå utover bygdene og hadde spesiell rett til å skjære last for eksport til utlandet.

Omkring 1790—1830 fantes det 366 privilegerte sagbruk i Trondhjems stift.

70 sage i Namdalens fogderi, 45 i Stjør- og Værdalens, 96 i Inderøens, 70 i Guldalens, 45 i Strinda og Selbos og 40 sage i Fosens fogderi. (De fleste av Fosens sage lå i Hevne).

Stiftets største bruk lå ved Lerfossen, Ranheim og Hommelvik. Lasten fra alle disse bruk blev hovedsakelig transportert til Ila og overlevert til Trondhjems trelasteksportører, som hadde sine bordtomter og plankeskur der ute.

Lasten fra Oplandsbygdene — Selbu, Klæbu og Guldalen blev nedkjørt med hester, og lasten fra de øvrige bygder og fogderier blev fraktet til Ila med jekter. Til sine tider av året kunde fjorden være full av hvite seil som stevnet imot Ila med sin last.

I slutten av det 18de og utover det 19de århundrede hadde følgende Trondhjemsfirmaer bordtomter, plankeskur og trelastkaier i Ila:

Thomas Angell, Meincke Sønner & Co., Henrik Hornemann, Joh. W. Thonning, Otto Fredrik Ovesen, H. Wensell & Co., J. S. Gram, Einar Gram, Hans Knudtzon & Co., H. W. Finne & Sønner, Lorch & Sønner, kjøpmann Grundt, H. Hoë & Co., Hans Brun, Ludvig Must, Edv. Oeding, kjøpmann Hesselberg, kremmer Jens Wold, kjøpmann Løvseth, kjøpmann Grundt, kjøpmann Fredrik Hagen, Hans J. Larsen & Co., A. Huitfeldt & Co., Jacob Digre, H. F. Klingenberg, Edvard Myhre, M. Thams & Co. med flere.

I trelasteksportens glanstid lå det trelast oplagret på hele strekningen fra Ilsvikbukten til tollboden i Sanden. Mange hundrede mann hadde beskjeftigelse og det fortelles, at det stod folk side om side på hele nevnte areal og kappet planker med håndsag, andre var optatt med å stemple planker — hvert eneste bord og planke blev nemlig merket i endene med vedkommende firmas initialer.

Trafikken mellom trelasttomtene og utenrikfarerne på Ilas red.

Når trelasten blev innlastet for utskibning til utlandet, var det en travel tid i Ila, og en masse mennesker var mobilisert både til lands og til vanns.

Det var langgrunt utenfor tomtene og kun jektene kunde legges til ved trelastkaiene, de store skib fløt ikke op, og måtte av den grunn innta sin last ute på redan.

Lasten inntokes først i lektere, som blev buksert ut av robåter, der var bemannet med 6 mann ved årene, som sang og rodde av alle krefter, for å få presset sine tunge prammer frem til stor-skibene.

Det hendte at 10—20 skib lastet samtidig på redan og i sådanne dage var det visselig livlig på Ila havn.

Ennu i 1700-tallet var det bare noen få strandsittere, som bodde i Ila, men etter at trelasthandelen var kommet i opsving vokste innbyggerantallet hurtig, og i 1750 hadde forstaden fått 89 hus, som var bebodd av ca. 400 mennesker, og i 1765 var husenes antall øket til 104.

Ved folketellingen i 1815 hadde Ila 673 og 1825 723 innbyggere.

I midten av det forrige århundrede var det to handelshus, som drev store affærer i Ila, nemlig H. W. Finne & Sønner og J. S. Gram. Disse to hus eiet tilsammen 30 seilskib, som seilte på utlandet, og eksporterte 70 prosent av all trelast, som blev utskibet fra Trondhjem i den tid.

Kjente menn og familier i Ila i det 19de århundre.

Plassen tillater ikke biografier, men vi skal dog i all korthet nevne en del av Ila borgere som gjennom lang tid bodde der ute, og var knyttet til handel, sjøfart, industri, håndverk og fiskeri, og forøvrig satte sitt preg på forstadens daglige liv.

Konsul Einar Gram. 1817—1855.

Alle foran nevnte trelasteksportører bodde fremme i byen, dog skal bemerkes som en undtagelse fra denne regel, at konsul Einar Gram omkring 1855 flyttet til Ila.

Han kjøpte i 1846 en tomt like vestenfor Droningens bastion og kjøpte videre i 1848 og 1851 tomter. Etter å ha fått samlet et areal på 6 mål, bygget han i sekstiårene den sjelden smukke herregård «Nidareid» og anla det vakre og herlige parkanlegg som ligger fra bebyggelsen nedover mot Nidelven.

(Eiendommen tilhører nu borgermester Lindboe).

Kjøpmann Fredrik Christian Hagen.

(1779—1858).

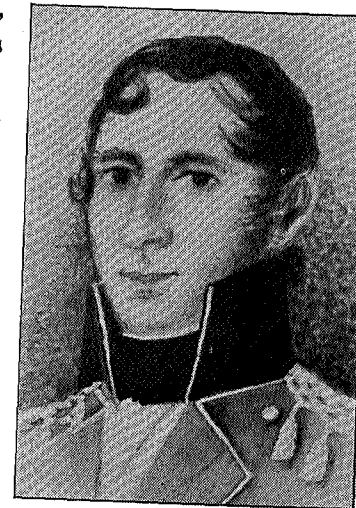
Av skattematene for 1815—20 sees, at F. C. Hagen var en av forstadens mest velhavende menn.

Han kjøpte i 1810 tomt no. 39 i Mellemila og bygget på samme en større gård. I denne tid er han titulert for bordskriver — senere som kremmer — handelsmann — og eliggert borger. Han drev også trelasthandel og eiet bordtomt ved sjøen. Man får i det hele tatt inntrykk av at han var en særdeles driftig og energisk mann.

Av F. C. Hagens barn skal vi nevne: Kjøpmann Joh. Fr. Hagen i Trondhjem (døde 1858).

Sogneperst til Ytterøen Edvard Georg Hagen (1811—1871).
Kjøpm. og løytnant i borgergarden 1779—1858.

Barnebarn: Oberst Aleksander Hagen, sønn av J. F. H., godseier Fredrik Christian Hagen, sønn av pastor E. G. H., sistnevnte eiet en rekke av år Storfosens gods.

Fredrik Christian Hagen.

Høker Jon Klæth.

Hans navn kommer man ofte over i Ila historiske papirer, som vedkommer tiden 1780—1830. Han eiet et gårdsbruk, hvis bebyggelse lå på Hjortens nuværende tomter. Av skjøteprotokollene sees, at han i årenes løp solgte mange tomter i strøket Ilevoldene—Stenberget.

Gjørtler Arnt P. Hedemarch

fikk skjøte av Jon Klæth på byens grunn no. 7 — Øvre Ila i 1793. Hedemarchs minne bør bevares for han var en meget flink kirkeklokkestøper, og hans navn finnes innrisset i mange klokker i Trøndelag.

I 1790 støpte han en klokke til Loktu kirke, som har følgende inskripsjon: «Til Guds Riges ære og Frostens Kirke gavn er denne

Klokke støpt i Trondhjem anò 1790 av Arnt P. Hedemarch på Kirkeieierens Herr leutnant Angel Coidevins bekostning».

Familien Edler

var gjennom mange generasjoner en meget kjent håndverksfamilie i Ila.

Slektens stamfar linvæver Reinholdt Wilhelm Edler var født i Sverige 3. juni 1740, gift 1763 med Anna Hanngreen. Han fikk feste på gård og grunn i Mellemila no. 2 — 1787. Hans sønn Gustav Erik Edler (1767—1849) var også linvæver og eiet samme gård.

Sistnevntes sønn Gustav Edler (1823—1894) var possementmaker. Gift med Ingeborg Wold, datter av bakermester Jens M. Wold i Ila.

Deres sønn urmakermester Fredrik Edler (født 1867) overtok også Mellemila no. 2, men solgte samme i 1910 til Trondhjems kommune og kjøpte i stedet Munkegt. no. 42.

Mellemila no. 2 var i familien Edlers eie i 123 år.

Bordskriver og innlandshandler Haagen Christoffersen Dahl (1786—1834) sønn av bordskriver Christoffer Dahl.

I gamle dager var bordskriverne kalt klamper og det var først i midten av 1800-tallet at de fikk tittel av bordskriver. Av skattelistene å dømme var bordskriverne forstadens best stillede stand og hadde forøvrig meget å ta vare på. Det var bordskriverne som ledet hele trafikken ved trelasttomtene, både når lasten blev motatt fra distriktene og når samme blev innlastet for utskibning til utlandet.

Haagen C. Dahl var bordskriver hos H. W. Finne & Sønner. Han kjøpte gård no. 13 i Mellemila i 1808. Hadde 9 barn og av disse var to skibsførere.

N. A. Dahl omkom ved skonnert «Duen»s forlis 1843. — Sivert M. Dahl omkom ved skonnert «Maria»s forlis 1845. Haagen C. Dahl var med og underskrev adressen til prins Christian Fredrik i 1814.

Jens Wold

krømmer og bordskriver. Var i begynnelsen av 1800-tallet forstadens største skatteyder. Kjøpte i 1804 — 9¼ mæling jord av Abelsborg gård, og grunnla et større gartneri.

Bakermester Jens Marthinus Wold

(1803—1864)

overtok i 1834 farens ovennevnte eiendommer, og drev både bakeri og gartnervirksomhet. Hadde 6 døtre, 5 av dem var ugift og bodde i den kjente Woldgård i Ila, og drev det av bestefaren grunnlagte gartneri. Datteren Gina Catharina Wold levet lengst. Hun solgte sin gård til Trondhjems kommune omkring 1916 for å gi plass til Ilens nye skole. Frøken Gina Wold døde 1922 — 92½ år gammel. — Hennes søster Ingeborg Wold var gift med forannevnte possementmaker Gustav Edler. Woldgården er opbevart og skal opføres på bygningsmuseets grunn på Sverresborg til minne om gammel bebyggelse i Ila.

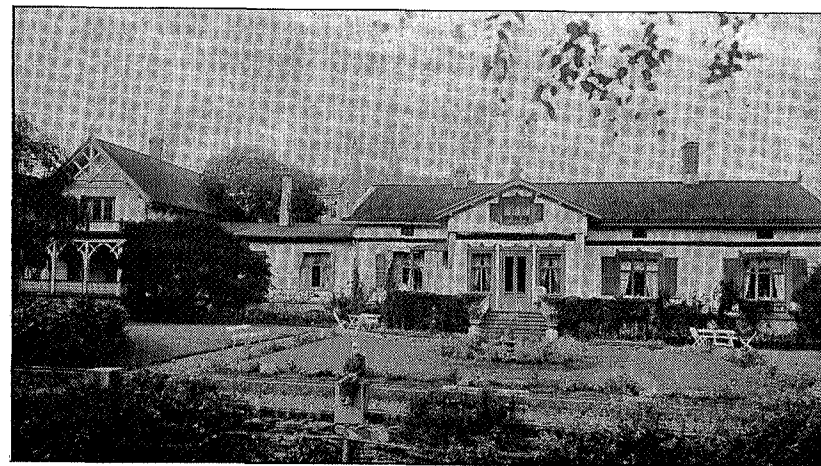
Familien Rolfsen

har bodd i Ila i 120 år og familiens stamfar klamper Lars Rolfsen sees opført i skattemanntallet allerede i 1815.

Møller og bordskriver Lauritz Rolfsen kjøpte Abelsborg i 1835 og gården var i familiens eie ca. 50 år.

Han var gift med Martha Gjertrud Haugan fra Frosta og hadde i sitt ekteskap 5 sønner:

- 1) Møller J. Rolfsen, eiet i sin tid vindmøllen på Kalvskindet.
- 2) Baker Lauritz Rolfsen, utvandret til Argentina i 1864.

Borgermester Lindboes villa «Nidareid».

- 3) Handelsmann i Ila — Carl Rolfsen — (1829—1903).
- 4) Martin Rolfsen — gartner på Abelsborg og i senere år på By ved Steinkjer.
- 5) Jakob Rolfsen utvandret til Amerika.

Familien Brensholm.

Av denne slekt var det 4 bordskrivere som bodde i Ila, og i forstadens papirer kommer man ofte over dette familienavn.

Andres Brensholm.

Født omkring 1790 — eiet no. 29 i Nedre Ila — var bordskriver hos H. F. Klingenberg og flere. Døde omkring 1850.

Hans Peter Brensholm.

Forannevntes bror. Født 1795. Reiste i en rekke av år i langfart. På sine eldre dager var han bordskriver hos Finne & Sønner. Han eiet no. 50 i Mellemila. Døde 1863. Hadde følgende 2 sønner:

- 1) Bordskriver Peter Nikolai Brensholm. Født 1835, eiet no 19, Nedre Ila. Var bordskriver hos Finne & Sønner i 40 år og i en rekke av år hos Jacob Digre. Døde i 1916.
- 2) Lorentz Herman Brensholm, eiet Koføedgjeilene no. 13, bordskriver hos firmaet A. Huitfeldt & Co. i 55 år. Døde 1912 ca. 75 år gammel.

Kjøpmann Edvard Myhre,

født i Os på Tolgen 1792. Var gårdsbestyrer hos fru Anna Meincke på Lade fra 1835 til 1844. Flyttet sistnevnte år til Ila, hvor han bygget gården Skrubhaugen. Startet trelastforretning og bygget kaien som lå mellom Finnes tomter og Ilsvikøren.

Myhre drev eksport til utlandet og eiet flere skib og fartøier. Han bygget brigg «Edvard» i 1874. Kjøpte i samme tid d.s «Vigeland» og eiet dessuten skonnert «Anna», jekt «Baldur» og jekt «Hjalmar». Edvard Myhre flyttet i 1878 til Bjugn, hvor han kjøpte gården Ervik og her døde han i 1879.

Av Myhres barn skal nevnes Edvard og Helmer som også en tid var optatt i forretningen. Nevnte brødre bygget gården Langvolden hvor de begge i sin tid bodde.

Forstadens Reperbaner.

I de hvite seils tid var repslugerbedriften ofte en lønnsom affære, og i strøket Ila blev det i forrige århundrede drevet mange reperbaner.

Den eldste var Dicks bane, som lå i Ilsviken og blev startet av Hans P. Dick i 1780 og fortsatt av hans sønn krigsråd A. S. Dick til i firtiårene.

Reperbanens gård står fremdeles på Ilsvikøren og kalles ennu Dickgården.

Ilens Reperbane

lå fra Østre Ila (Løven) ut til Hans Nissens gate og blev startet av Helge Petersen (1822—1865) som var utlært hos Dick.

I 1865 blev banen solgt til skipsfører Peder Arnt Arnesen, han var født i Bergen 1830, og førte i mange år eget skib i emigrantfarten på Amerika.

Arnesen nedla banen i 1882 — døde 1903.

Videre skal vi nevne Ole Leinans reperbane som lå i nedre Åsvei og Hegdals bane som lå op til Dyrborg.

Begge disse reperbaner var drevet i 70—80-årene.

Pottemaker Ole Pettersen

var en meget kjent og aktet borger i Ila. Han kjøpte gård no. 2 Østre Ila 1846 og drev sitt håndverk i denne eiendom til i 1875.

Ilens Sæpefabrik.

En av Ila's eldste bedrifter blev startet av såpesyder Dahl i 1862 under firmanavn «Ihlens Sæpesyderi» og har siden vært drevet uavbrudt i 73 år.

Fabrikkens fabrikata blev straks anerkjent og allerede ved utstillingen i Stockholm i 1866 blev Ihlens Sæpesyderi prisbelønnet.

I ottiårene kjøpte grosserer Adolf Øien (Øien & Wahl) fabrikkens og fra denne tid blev samme kalt «Ilens Sæpefabrik».

I Øiens tid blev bedriften betydelig utvidet, og er i årenes løp blitt tildelt en rekke prisbelønninger, således gullmedalje i Lübeck 1895 — Stockholm 1897 — Bergen 1898 og Paris 1900.

Fabrikkmester O. Skaugstad

bodde i Ila i 37 år og var en meget kjent og ansett borger. Han var født på gården Skaaterud i Land i Valdres 12. oktober 1856. Blev ansatt som fabrikkmester ved Ilens Sæpefabrikk 1883 og innehadde denne stilling til sin død 10. oktober 1920.

Skaugstad var en fremragende fagmann og blev således personlig ved siden av fabrikkens belønning tildelt gullmedalje i Stockholm 1897 og i Paris 1900.

Han var også en interessert skytter og dekorert med en rekke medaljer for ferdighet som sådan. I 1890 erobret han kong Oscar II's pokal ved Amtsskytterstevnet i Trondhjem.

Jacob Digre.

I 1862 kjøpte tømmermester Jacob Digre konsul Einar Grams damphovleri i Ila med dertil hørende tomter og skapte ved utvidelsen en meget stor bedrift.

Digrebruket blev drevet i 60 år og var i et par menneskealdre forstadens største arbeidsgiver.

Firmaet Digre blev grunnlagt i 1838 og vil senere bli omtalt i forbindelse med Trondhjems Industrihistorie.

Slakter Iver Mørk.

Fikk feste på grunn Mellemila nr. 17 a av Abelsborg gård 1866, hvor han og senere hans hustru Marie Mørk igjennem lang tid drev en meget anerkjent slakterforretning.

Gården eies fremdeles av familien Mørk.

Urmakermester Nils Røw

(1825—1898)

kjøpte gård nr. 44 på Ilevolden i 1866 og drev sin forretning i samme til i 1898.

Tobaksbinder Gert Wimpelmann

(1821—1905).

Fikk feste på gård nr. 3 i Nedre Ila 1861 av byens grunn. Han var sønn av kjøpmann Gert Wimpelmann, som i begynnelsen av det forrige århundrede eiet Chr. Thaulow & Søns nuværende gård i Ravnkloa.

Av andre bedrifter som var drevet i Ila i 70-årene skal i kortet nevnes:

Nygaard's Sikorifabrik, Møllegaten nr. 1 og Olsens Fyrstikfabrik, Skolegaten 5. Begge disse bedrifter var nok drevet bare en kort tid.

Skibsførere:

Ilas sønner gikk ofte tilsjøss, og i mange tilfeller med Finne og Grams skib, de fleste sluttet med sjøen efter noen års seilas og fikk som regel beskjeftigelse på en eller annen av forstadens trelasttomter. Men mange fortsatte også ombord i utenriksfarerne og avancerte både til styrmenn og skippere.

Familien Granbo.

Skipper Christoffer Granbo.

(født 1771 — døde 1892.)

Han bodde i Ila i tiden 1800—1829, fikk skjøte på gård nr. 20 på Ilevolden nedre side i 1814.

Skipper Jens P. Granbo (1802—1854) var forannevntes sønn. Kjøpte nr. 42 i Mellemila i 1832.

- 1) **Styrmann Chr. Granbo** (1827—1854). Omkom ved brigg «Ørnen»s forlis under en reise fra Kristiansand 1854.
- 2) **Skibsfører Odin Granbo**. Født 1829 — førte skonnert «Mercur» og skonnert «Idun» av Trondhjem. Han omkom ved «Idun»s forlis 1876.
- 3) **Skibsfører Jens P. Granbo**. (1834—1911). Førte brigg «Oscar» og skonnert «Mercur». I sistnevnte skib eiet han halvparten sammen med kontorchef Nilsen i firmaet Huitfeldt & Co.

Han eiet familiegården nr. 42 i Mellemila og døde hjemme i 1911.

4) **Styrmann Karl Ludvig Granbo.** Født i 1838. Omkom ved skonnert «Martha»s forlis utenfor Smøla 1868.

5) **Matros Thorvald Granbo.** Født 1848 — han omkom også ved skonnert «Martha»s forlis 1868.

Av disse 5 brødre var det altså kun en (Jens P. Granbo) som døde hjemme i sin fødeby, de 4 øvrige omkom alle ved forlis på havet.

Skibsfører Michal Griff.

(1777—1846.)

Førte flere skib og deriblandt skonnert «Nordstjernen».

Skibsfører Thomas Broholm

fikk skjøte på gård nr. 14 i Mellemila i 1830. Førte brigg «Enighet» og brigg «Mina Testmann».

Skibsfører O. Eggen

(1835—1905.)

Eiet gård nr. 46 i Mellemila. Førte brigg «Oscar», D/S «Levan-ger» (1) og lastedampskibet «St. Olaf».

Skibsfører O. J. Berg.

(1839—1894.)

Berg førte en rekke Trondhemsskib. Skonnert «Æolus», skonnert «Hagleik», brigg «Nicoline», brigg «Tordenskjold», skonnert «Rio» og brigg «Edvard». Under sistnevnte skibs opphold i Kronstad i 1894 blev kaptein Berg angrepet av kolera og avgikk ved døden samme år.

Skibsfører John A. Næss.

Fikk skjøte på nr. 34 på Ilevolden 1856. Han var ansatt i Jenssen & Sønners rederi. Førte omkring 1840—50 brigg «Annen Marinen» og bark «Franklin» fra 1850—60.

Kaptein Næss døde ombord i «Franklin» 1860 og blev begravet i havet.

Skibsfører Carl A. Hermanstad.

Familien Hermanstad har bodd i Ila i 130 år.

Av forstadens skattelister sees, at familiens stamfar Ole Hermanstad bodde i Ila allerede i 1818. Hans sønn slaktermester Elling Hermanstad blev født i 1821. Han fikk feste på grunn og gård Mellemila nr. 8 i 1856 og eiendommen tilhører fremdeles hans etterkommere.

Kaptein Carl A. Hermanstad var sønn av forannevnte Elling H. og blev født 20. januar 1843.

Han reiste straks etter konfirmasjonen til sjøs. Blev i ung alder skipper og førte i sin tid følgende fartøier og skib: Jækt «Baldur», jækt «Hjalmar», skonnert «Anna», brigg «Edvard», D/S «Vigeland», D/S «Leif», D/S «Aud» og D/S «Nauma».

Kaptein Carl A. Hermanstad døde i 1908.

Skibsfører J. F. Storm.

Fikk skjøte på gård nr. 2 c Østre Ila 1863.

Førte en tid brigg «Søstrene Clausen» av Kristiansund N. Var i mange år besiktigelsesmann for Sjøkontrollen i Trondhjem.

Dampskibsreder Sivert Wold.

Født i Værdalen 1833. Kom i ung alder til Trondhjem sammen med sin bror Peter Wold.

Brødrene Wold eiet dampskibene «Brødrene» og «Fremad» og drev med disse båter slepning og vannfylling til de store turistskib og krigsskib som besøkte Trondhjems havn.

Sivert Wold var en meget lett omgjengelig og kjent Ila-borger. Han eiet Østre Ila no. 4. — Døde 1916.

Familien Wiggen.

«Den vesle fiskerbåt har båret hjem så mangan dåd».

På en gård nede i Romsdalen vokste der i begynnelsen av det forrige århundrede op 3 brødre som het Abraham, Isak og Jakob.

Den yngste av dem var Jakob og han forlot sin fedreheim og flyttet i 1825 til Trondhjem.

Jakob Wiggen bosatte sig i Ila og begynte å drive fiske.

Han blev gift og fikk 7 sønner, som alle blev fiskere.

Gården som familien bodde i, gikk under navnet Romsdalsgården og sønnene blev kalt Romsdalsguttene.

Hans Jakobsen Wiggen.

Jakob Wiggens Sønner og sønnesønner.

- 1) Johan Jakobsen Wiggen.
Han hadde 4 sønner — Johan, Andreas, Johannes og Jakob. Alle var fiskere.
- 2) Martin Jakobsen Wiggen.
4 sønner, Hilmar, Isak, Johannes og Haakon. Alle fiskere. Haakon og Hilmar omkom på Korsfjorden mellom Røberg og Gjeitstrand under en forrykende uvær den 1. mai 1900.
- 3) Hans Jakobsen Wiggen var en type på en ekte norsk fisker og derfor er også hans bilde — «mannen i sydvest, sjøhyre og snadde i munnen» anbragt på Tiedemanns tobakksfabrikks reklameplakater og bladtokbakkessesker. Han hadde 3 sønner: Martin, Peter og Oskar som var fiskere.
- 4) Adolf Jakobsen Wiggen. 2 sønner — Christian og

Odin — begge fiskere. Christian Wiggen reiste i sine yngre dager tilsjøs, og var en tid med Nordenfjeldske D/S. «Nordland», men har nu i en lang rekke av år drevet fiskeri og er daglig å se i Ravnkloa med sin fangst.

- 5) Karl Jakobsen Wiggen. 5 sønner: Karl, Emil, Mathias, Konrad og Olav. De 4 førstnevnte fiskere. Olav utvandret til Amerika.
- 6) Peter Jakobsen Wiggen. 2 sønner: Aksel og Johan, som også i sine yngre dager var fiskere.
- 7) Nikolai Jakobsen Wiggen. 2 sønner: Olav og Marius. Førstnevnte har drevet fiske.

Ved århundredskiftet var det 30 mann av familien Wiggen som drev fiske og ennu i 1915 er det iallfall 10 som fortsetter tradisjonen.

Familien har bodd i Ila over 100 år og har ved sin bedrift satt sitt preg på bydelens daglige liv.

Fra Jakob Wiggen nedstammer en tallrik slekt, som nu teller ca. 250 medlemmer.

Wiggenkarene har spesielt drevet fiske i Trondhjemsfjorden og i fjorder som ligger i forbindelse med samme, og de har alltid solgt sin fangst i fersk tilstand i Ravnkloa, hvor de gjennom tidene har hatt sin kundekrets.

De har vært kraftige og hårdføre menn, som har våget mangen en dyst på den stormfulle fjord.

Arbeidsdagen kunde bli lang, og forstadens borgere hørte ofte ved midnattstider tunge skritt i Lusieveiten og Torebakken — Wiggenkarene var allerede på farten til sjøen for å drage ut å trekke sine liner.

Guttene måtte være med og hadde egne liner når de var en neve stor, og fikk derved interessen for fiske innpodet i barndommens dager.

Under en konfirmasjonsforberedelse inntraff at en Wiggengutt ikke kunde sine salmevers. Til dette bemerket sognepresten: «Du har vist bedre lyst til å kløve skjell enn å lese lekser du gutten min».

Familien Lundahl

har bodd i Ila 125 år og tilhører forstadens eldste slekter.

Familiens første Ilaborger — Erik Lundahl kjøpte ifølge skjøte — gård no. 31 i Mellemila 1810.

Han var født omkring 1785 og hadde beskjeftigelse ved stedets trelastfirmaer. Hans sønn sjøfarende Isak Jørgen Eriksen Lundahl fikk hjemmel på gården i 1845.

Sistnevntes sønn — Peter M. Lundahl kjøpte gården etter sin far i sekstiårene og hadde samme til sin død i 1915.

Peter M. Lundahl var født i 1846, han reiste mange år i utenriksfart med flere av byens seilskib. På sine eldre dager drev han fiskforretning og var en av fisketorvets kjente menn.

Ole Jakobsen Høyem.

Ilas patriot.

O. J. Høyem var født på klokkergården Høyem — Byneset 5. september 1830.

Blev demitert fra Klæbu seminarium 1850 med karakteren meget duelig. Samme år fikk han vikarpost som klokker i Lade kirke, og som lærer ved Lademoens skole.

I 1852 blev han ansatt som lærer ved borgerskolen i Kristiansund N. og overtok denne stilling etter dikteren Ole Vik.

I 1853 gjorde han en studiereise til Tyskland for å lære det tyske sprog til fullkommenhet.

I 1854 gikk han inn på det første norske telegrafkurs, som blev holdt i Stavanger, hvorefter han blev ansatt som telegrafist i Kristiansund N. og forflyttedes noen år senere til Trondhjem som telegrafist.

I 1864 blev Høyem ansatt som seddelkontrollør i Norges Bank og innehadde denne stilling til han tok avskjed i 1896.

I 1865 kjøpte han feste på grunn Skolegaten no. 2 og bygget samme år en gård som han hadde til sin død i 1899.

I O. J. Høyem fikk forstaden Ila en borger, som på en rekke forskjellige områder nedla et særdeles nyttig og verdifullt arbeide til gagn for hele vestbyen.

O. J. Høyem var en begavet mann, utrustet med rike evner og hadde en brennende interesse for alt som rørte sig i tiden.

Han førte en skarp penn og skrev ca. 100 innlegg i dagspressen,

der omhandlet en rekke forskjellige spørsmål som ventet på sin løsning.

Skal i korthet nevne noen få, de saker som han kjempet for og som også blev gjennomført.

I 1889 skrev Høyem en lang artikkel i pressen, hvori han anbefaler at der bør anlegges festning ved Agdenes. Agdenes er Trondhjems nøkkel og Trøndelagens Gibraltar, sier han. (Ca. 10 år senere blev festningen som bekjent bygget.

Skansen Jernbanestasjon.

Den største og vanskeligste sak som Høyem fikk fremmet, var anlegget av jernbanestasjonen på Skansen, og for dette tiltak arbeidet han fra 1889—97.

Når saken var kommet så langt at det var håp om å få stasjon i vestbyen, meldte der sig en fraksjon med Søndre Trondhjems Amtsformannskap i spissen, som forlangte at en eventuell vestby-stasjon må legges på Rørosbanens daværende godsekspedisjons-tomt — på andre siden av kanalen.

Imot denne plan kjempet Høyem av alle krefter, både i skrift og tale og tilslutt bar han seiren hjem. Stasjonen blev bygget på Skansen.

I 1890 skrev Høyem flere innlegg i avisene og anbefalte på det varmeste at kommunen burde anlegge park på Ilevolden — han fikk mange motlegg i denne sak, men han gav ikke op, og parken blev anlagt.

I 1891 skrev han artikler i avisene og anbefalte at det bør anlegges et badested i Ilsviken — «til gagn for hele byens folk». Som alle vet kom badet istand.

Samme år skrev Høyem innlegg i avisene, hvori han fremkommer med krav om at brigademusikken også burde spille i Ila, og anbefaler Dronningens bastion som en særdeles heldig plass for musikk-korpset å spille på.

I 1891 skrev han 5 forskjellige artikler og anbefalte at trønderne bør bygge et sanatorium ved Gråkallen.

Jubileumsåret 1897.

I anledning byens 900-års jubileum skrev Høyem et innlegg i «Dagsposten» den 4. januar 1897 og utkaster tanken for at en av byens gater bør kalles Olav Trygvessøns gate. Tanken vant bifall og Strandgaten blev omdøpt til Olav Trygvessøns gate.

Kolonialkjøpmenn i Ila i det 19de århundre:

Av forskjellige kilder fremgår at en rekke kolonialkjøpmenn har drevet forretninger i Ila i det forrige århundrede og deres navn medtages her i felles minneliste:

I tiden 1800—1830.

Fredrik Hagen, Carl Bencke, Jon Klæth, Jens Wold, Nils Kjeldsberg, Jakob Schumaker og Johs. Wold.

1850—1900.

Carl Rolfsen, Steffen Brønne, Carl B. Solberg, Joh. P. Olsen, Hans Olsen, J. Neergaard, Julie Blakstad, Fr. Eggen, Jørgine Halseth, Sivert Lie, Halvar Neergaard, Josias Nilsen, Anna Sæther, Gunerius Winge, Alette Wold, Chr. Debes, J. Johansen og A. I. Øyen m. flere.

Langbrua i Sanden.

Langbrua blev bygget omkring 1835 og var 250 alen lang.

Før Bratøra med sine kaianlegg blev skapt, foregikk den vesentligste passasjertrafikk over Langbrua.

Like ved broen lå en tollbod og her måtte alle passasjerene som kom fra utlandet ordne sine affærer med tolderne.

En spasertur på Langbrua var en særdeles interessant avveksling for byens befolkning i den tid og når det lå mange skib på havnen var trafikken meget stor.

Restauranter og Forlystelsessteder i Ila.

I seilskibenes dager var det et stort innrykk av besøkende i Ila, og når det inntraff frisk innseilingsvind hendte det ofte at 30—40 skib samtidig kom seilende inn og kastet anker.

Når arbeidsdagen ombord var slutt gikk mannskapene i land over Langbrua, fortsatte til Ila, og forstadens restauranter og butikker blev mange gange overfylt av besøkende sjøfolk.

Traktørstedet på Ilevolden no. 28

blev startet av Carl J. A. Bencke i 1798 og var i det forrige århundredes første halvdel forstaden Ilas flotteste restaurant. Stedet var utstyrt med have og dansesal.

Bencke var født i Tyskland. Kom omkring 1790 som kokk til grev Schmettow. Han døde i 1830. I 1833 fikk Sivert Grødem skjøte på eiendommen. Han solgte gården i 1837 til restauratør Fredrik Galskjødt og i hans tid blev stedet som regel kalt Galskjødt have. I 1856 blev traktørstedet solgt til Peter Hansen som drev restauranten til i 1873 og i denne periode blev eiendommen kalt Hansensalen.

Restauratør H. Larsen kjøpte gården i 1873 og etter ham blev eiendommen i 1881 solgt til I. O. G. T. som i 1934 solgte eiendommen til St. Elisabeths Hospital.

Dansesalonen Løven

(Taværens salon — Ilevolden no. 2) var et meget besøkt sted. Denne restaurant var i 30—40-årene drevet av restauratør Olsen — som selv, sammen med sin frue danset op den første dans.

I 1874 blev gården solgt til et aktieselskap som startet Mineralvannfabrikken Løven.

Hjorten.

Dette meget bekjente forlystelsested kan i 1935 feire 75-årsjubileum. Restauratør Hans L. Christiansen kjøpte tomt no. 7 på Ilevolden i 1860 og bygget på denne samme år «Hjorten».

I 1888 blev etablissementet solgt til Andreas Rudolf Gehe.

Mange trøndere husker sikkert ham ennu. Gehe var en meget streng herremann og hvis noen av gjestene skapte uro og forstyrrelse, ropte han ut til vedkommende — ut av min Hjort — ut av min Hjort, — De kommer aldri mer inn i min Hjort!

Efter Gehe kom Fritz Topp som eier og stedet har i en rekke av år tilhørt hans familie.

Mange kaféer og restauranter var også drevet i Ila i seilskibenes tid, og de fleste lå på Ilevoldene og i Mellemila. Av disse skal vi nevne følgende:

Baard Andersen i Hanskemakerbakken, madam Wik, Ilevoldene,

kundene kalte henne. — Wika — O. Næss enke Ilevolden (Nessa) — madam Ansnes, Ilevolden (Ansnessa), madam Schøyen, Mellemila (Schøyena) madam Gran (Granna), Lusie Dahl, Mellemila. — Efter henne har Lusieveita — fra Mellemila til Nedre Ila fått sitt navn.

Ilevolden.

I middelalderens norske historie er Ilevolden omtalt som slagmark og krigsskueplass, og det berettes i sagaen at kong Sverre vant over Magnus Erlingsson i et slag på Ilevolden i 1184.

Den største begivenhet som er knyttet til Ila og Ilevoldens historie skjedde i 1658, da generalløitnant Jørgen Bjelkes hær rykket frem — opstillet sine kanoner ovenfor Ila — drev svenskene ut og gjenerobret by og len.

I dansketiden blev Ilevolden også benyttet til rettersted og den siste henrettelse fant sted den 20. mai 1807.

Det var de to svenske mordere Nils Toldsten og Ole Bergmann som nevnte år blev halshugget. Disse to forbrytere drepte en hel familie på gården Garnes i Værdalen i 1806. Skafottet var reist der hvor trikken nu stopper ved Stenberget. Under skafottet var opkastet en dyp grav og i samme grav blev mordernes avsjelede legemer nedlagt.

Utover det 19de århundrede var Ilevolden benyttet til ekserserplass for Trondhjems borgergarde og under øvelsene var byens publikum stadig tilstede for å se på de stramme ryttere i sine særdeles elegante uniformer.

Ilevoldens Park.

Parken på Ilevolden blev anlagt i 1891 og dette vakre anlegg med fontene forskjønnert i høi grad den gamle forstad.

Ilsens kirke.

På det geistlige område var Ila borgere i midten av det 18de århundrede underlagt Domsognet, men blev senere tillagt Frue kirke.

Som vi av foranstående fremstilling har sett, vokste innbyggerantallet raskt og i 1879 blev forstaden Ila — Iilsviken — Arildsløkka — Åsveien, hele bymarken samt Trolla oprettet til et sogn.

I de første 10 år benyttet den nye menighet Hospitalskirken.

Den 7. juni 1883 fremsatte Trondhjems formannskap forslag om å bygge kirke i Ila, samt kjøpe et jordstykke i Iilsviken til kirkegård. (Kirkegården blev innviet i januar 1886). Den 5. juli samme år bevilget bystyret inntil kr. 140,000.00 til ny kirke og besluttet samtidig å kjøpe tomt til kirken på glaciet av Dronningens bastion.

Byggekomitéen bestod av herrene arkitekt Ebbell, kaptein Lindboe, stadskonduktør K. Lund, ingeniør Knud Bryn og stadskonduktør Bull, Kristiania.

Ved konkurranse mellom en rekke arkitekter seiret arkitekt Sissener og efter hans tegninger og under hans ledelse blev Ila's vakre kirke bygget.

Kirken blev opført av avdøde murmester Henze.

Under stor høitidelighet blev kirken innviet fredag den 7. juni 1889 av biskop N. Laacke — assistert av hele byens geistlighet.

I nittiårene kjøpte grosserer A. Dahl (A. Dahl & Co.) Løven gård, samt to naboeiendommer, lot samme nedrive og opførte i 1904—05 den store gård på hjørnet av Ilevolden og Østre Ila.

Det ser ut som at byggherren har villet bevare minnet om den gamle Løven gård, for i gavlen mellom tårnene er innfelt to løvefigurer.

Den store gård på hjørnet kom som en verdig nabo til kirken, Nidareid og parkanleggene og strøket er efter hvert blitt Trondhjems vakreste parti.
